

emcdda.europa.eu

SAMMANFATTNING – TEMAKAPITEL

Problematisk användning av amfetamin- och metamfetamin i Europa

Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk

Årsrapport 2010: *Situationen inom narkotikaområdet i Europa*

Får publiceras tidigast kl 10.00 WET (västeuropeisk tid) – 10.11.2010

Inledning

Med fokus på de länder i Europa där amfetamin eller metamfetamin utgör en stor del av narkotikaproblemet behandlar detta temakapitel den aktuella situationen mot bakgrund av amfetaminutvecklingen i ett historiskt perspektiv ⁽¹⁾ sedan dessa substanser introducerades som läkemedel på 1930-talet.

Amfetaminanvändningens historia är ett resultat av ett samspel mellan globala krafter, såsom spridningen av droganvändning i nöjesmiljöer på sextiotalet och heroinets inträde på den europeiska narkotikamarknaden på sjuttioalet, och lokala händelser, såsom inledandet av småskalig tillverkning av pervitin (metamfetamin) i före detta Tjeckoslovakien. Resultatet av detta är att den problematiska användningen av amfetaminer i Europa i dag kännetecknas av stora nationella olikheter, troligen i högre grad än vad som gäller för något av de andra stora olagliga narkotiska preparaten.

Amfetamin och metamfetamin

- Amfetamin och metamfetamin är två närbesläktade syntetiska ämnen som verkar som centralstimulantia. De kan tas genom munnen, snortas (andas in genom näsan) eller injiceras, och metamfetamin, i synnerhet i kristallin form, kan även rökas.
- De två substanserna kan vara så lika beträffande effekt och utseende att användarna ofta inte kan skilja dem åt.
- De eftersökta effekterna är förhöjd sinnesstämning, en känsla av välmående; ökad energi, vakenhet, koncentration, "pigghet" samt ökad motorik och tal; förbättrad fysisk och psykisk förmåga; minskad trötthet samt minskade sociala och sexuella hämningar.
- De skadliga effekterna inkluderar psykos, hjärt-kärlproblem och cerebrovasculära problem, beroende, psykologiska och psykiatriska problem, infektionssjukdomar (vid injicering) och död.

Drogernas produktion och tillgänglighet

- Den globala produktionen av amfetamin är koncentrerad till Europa, som stod för 80 procent av alla beslag av amfetaminlaboratorier 2008. I Europa verkar största delen av amfetamintillverkningen ske i **Nederländerna, Polen och Belgien**, och i mindre utsträckning i **Estland, Litauen och Tyskland**.
- Det olagliga utbudet av metamfetamin i Europa varierar från att komma från lokala småskaliga "kökslaboratorier" till, med globala mått mätt, begränsad internationell illegal handel, och är koncentrerat till två områden: Centraleuropa (i synnerhet **Tjeckien**) och Östersjöområdet.
- Medan rökning av kristallint metamfetamin och metamfetamin ökar i många delar av världen, förekommer metamfetamin i Europa nästan uteslutande i pulverform och är därför praktiskt taget omöjligt att skilja från amfetamin vad gäller utseende och effekt.

⁽¹⁾ Amfetamin och metamfetamin går här under samlingsnamnet amfetaminer.

- Ny data från länderna i norra Europa visar att amfetamin kan vara på väg att allt mer ersättas av metamfetamin på marknaden i vissa skandinaviska länder och Östersjöländer.

Användning av amfetaminer i den allmänna befolkningen

- Allmänna befolkningsundersökningar och undersökningar bland skolelever visar en relativt låg prevalens för amfetaminanvändning i de flesta Europeiska länder. I åtminstone fem länder uppskattar man dock att mer än 2 procent av de unga (15–34 år) har använt drogen under det senaste året: **Tjeckien** (3,2 %), **Danmark** (3,1 %), **Estland** (2,5 %), **Storbritannien** (England och Wales) (2,3 %) och **Bulgarien** (2,1 %).
- En stor del av den mindre problematiska användningen av amfetaminer äger rum i nöjesmiljö, särskilt i samband med dansmusikevenemang, där användningen förefaller vara starkare kopplad till vissa musikgenrer.
- Andelen unga som någon gång i livet använt amfetaminer i sådana miljöer varierar avsevärt, med nivåer på 30–70 procent redovisade i vissa studier i **Tjeckien**, **Ungern**, **Slovakien** och **Storbritannien**.
- På lång sikt finns det tecken på att amfetaminer, åtminstone i vissa länder, kan vara på nedgång i nattlivsmiljöer och ersätts av kokain, ecstasy eller nya substanser som mefedron.

Regional analys av problematisk amfetamin- och metamfetaminanvändning

- I länderna i västra och södra Europa är problematisk amfetaminanvändning ovanlig men kan i vissa länder och grupper av problematiska droganvändare nå en betydelsefull nivå.
- I många länder i norra, östra och centrala Europa utgör amfetaminanvändarna, som ofta injicerar, en betydande andel av populationen med problematisk droganvändning.
- Inom detta breda geografiska område kan man urskilja flera tydliga undergrupper. De tydligaste är det oförminskade amfetaminproblemet i **Sverige** och **Finland** och det historiska metamfetaminproblemet i **Tjeckien**, som även påverkar **Slovakien**.
- De skattade 16 296 (12 000–22 000) problematiska amfetaminanvändarna i **Finland** (2005) utgör ungefär tre fjärdedelar av den totala populationen med problematisk droganvändning. Nyare uppskattningar av antalet problematiska metamfetaminanvändare finns för **Tjeckien** och uppgick till 21 200 (20 700–21 800), 2008 och **Slovakien** där antalet uppgick till 8 083 (5 783–15 742) 2007. Antalet personer med problematisk amfetaminanvändning per 1 000 invånare i åldern 15–64 år enligt dessa centrala uppskattningar är för dessa tre länder 4,7 (**Finland**), 2,9 (**Tjeckien**) och 2,1 (**Slovakien**).
- Andra länder i området berörs också, till exempel **Estland**, **Litauen**, **Lettland** och **Norge**, där amfetaminer ofta injiceras, samt **Danmark** som rapporterar att drogen oftast snortas.

Åtgärder mot problematisk amfetaminanvändning

- Abstinensbesvär från amfetaminer anses inte som livshotande och framgångsrik avgiftning är möjlig.
- I Europa återspeglar de behandlingsalternativ som finns för amfetaminanvändarna ofta den historia och det mönster som den problematiska amfetaminanvändningen har i landet.
- I västra och södra Europa har behandlingsåtgärderna inriktats på opiatanvändarnas behov, i synnerhet genom opiatsubstitutionsbehandling.
- I norra och centrala Europa, där man har en lång historia av behandling för amfetaminanvändare, finns en del program som är direkt riktade mot denna grupp.
- I en del andra central- och östeuropeiska länder har problematisk användning av amfetaminer uppkommit nyligen. Behandlingsvården i dessa länder har därför främst utvecklats för behandling av problematisk opiatanvändning och det verkar finnas svårigheter och brister när det gäller att tillgodose behoven hos användarna av amfetaminer.